บทที่ 7
การวิเคราะห์กำไรต่อหุ้น

ในการวิเคราะห์กำไรต่อหุ้นในบทนี้ เป็นการขยายความต่อจากในตอนท้ายของบทที่ 6 ซึ่งกำไรต่อหุ้นใช้เป็นดัชนีสะท้อนขีดความสามารถในการบริหารงานของกิจการว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับห้วงเวลาเดียวกันของปีก่อน หรือเปรียบเทียบกับกิจการที่ประกอบการคล้ายๆกันในห้วงเวลาเดียวกัน เป็นสิ่งที่นักวิเคราะห์การเงินและบุคคลทั่วไปมักให้ความสนใจเป็นลำดับต้นๆในการพิจารณากิจการ นอกจากนี้ยังเป็นตัวชี้ว่าผู้ถือหุ้นสามัญได้รับรู้ผลประกอบการในส่วนที่ตนลงทุนไปกลับคืนมามากน้อยเพียงใดจากความเสี่ยงในการลงทุน อีกทั้งยังใช้คาดการณ์ต่อไปถึงผลตอบแทนในรูปของเงินปันผลที่ผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับกลับคืนมาด้วย ฉะนั้นในบทนี้จึงมีการอธิบายเนื้อหาการวิเคราะห์ในรูปแบบกำไรจากการดำเนินงานตามปกติ และที่เกิดจากรายการพิเศษต่างๆด้วย

การคำนวณกำไรต่อหุ้น

สิ่งที่นักวิเคราะห์ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงเนื่องจากเป็นผู้ถือหุ้นสามัญ และผู้ที่สนใจจะลงทุนซื้อหุ้นสามัญในกิจการใดกิจการหนึ่ง ใช้ในการประเมินความสามารถในการทำกำไรของกิจการก็คือตัวเลขกำไรต่อหุ้น ที่แสดงว่ากำไรเฉพาะส่วนที่แต่ละหุ้นสามัญได้รับจากการดำเนินกิจการ 1 รอบระยะเวลาบัญชี จากตัวอย่างเดิมในบทที่ 6 ที่บริษัท ปิยะธิดา จำกัด มีกำไรสุทธิในส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญในปี 2557 และปี 2556 เท่ากับ 280 ล้านบาทและ 35 ล้านบาท ตามลำดับ โดยทั้ง 2 ปีนี้มีหุ้นสามัยที่ออกจำหน่ายแล้ว 200 ล้านหุ้น ดังนั้นกำไรสุทธิต่อหุ้นของกิจการนี้ทั้ง 2 ปี จึงเท่ากับ 1.40 บาทต่อหุ้น และ 0.18 บาทต่อหุ้นตามลำดับ

ความสำคัญของกำไรสุทธิต่อหุ้น จะมีผลอย่างมากในกรณีที่เป็นบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ เพราะมีผลต่อความสนใจของคนจำนวนมาก กิจการเหล่านี้จึงจะแสดงรายการกำไรสุทธิต่อหุ้น ต่อจากรายการกำไรสุทธิในงบกำไรขาดทุนของกิจการ ส่วนกรณีที่เป็นกิจการบริษัทเอกชนทั่วไปที่มิได้อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ อาจไม่แสดงรายการนี้ก็ได้ (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

หน่วย: บาท

กำไรต่อหุ้น:	
กำไรจากการดำเนินงานปกติ	2.60
ขาดทุนจากการหยุดการดำเนินงานของโรงงานที่ลพบุรี	1.35
กำไรก่อนรายการพิเศษ และผลกระทบการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี	1.25
กำไรจากรายการพิเศษหลังภาษี	0.10
ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีหลังภาษี	0.05

กำไรสุทธิ 1.40

จากกรณีที่ตัวอย่างข้างต้นนี้ การที่ปี 2557 มีกำไรสุทธิต่อหุ้น 1.40 บาท สูงกว่าปี 2556 ที่มีกำไรสุทธิต่อหุ้น 0.18 บาท ก็ดูเสมือนว่ามากกว่ากันอย่างมีนัยสำคัญแล้ว แต่เมื่อพิจารณาให้ละเอียดลงไปยิ่งพบว่ากิจการมีผลประกอบการที่ดีอย่างมาก ขนาดที่หักผลขาดทุนจากการหยุดการดำเนินงานของโรงงานที่ลพบุรีออกไปแล้ว ยังมีกำไรมากกว่าปีที่ผ่านมาอย่างมาก อย่างไรก็ตามประเด็นเหล่านี้จะทำให้ผู้วิเคราะห์ไม่เกิดการตีความไขว้เขวผิดพลาดดังได้กล่าวไปแล้ว

กำไรต่อหุ้นภายใต้โครงสร้างเงินทุนพื้นฐาน

โครงสร้างเงินทุนของกิจการแบบพื้นฐาน หมายถึงโครงสร้างเงินทุนที่มีแต่ส่วนของผู้ถือหุ้นเท่านั้น ไม่มีหลักทรัพย์ประเภทอื่นที่จะเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ในอนาคต (เพชรี ขุมทรัพย์, 2555) ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดการปรับลดลงของกำไรต่อหุ้นลงจากเดิม (dilution effect) สำหรับการคำนวณกำไรต่อหุ้นภายใต้กรณีโครงสร้างเงินทุนของกิจการแบบพื้นฐาน จะเกี่ยวข้องกับรายการเงินปันผลในส่วนของหุ้นบุริมสิทธิ และจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ ด้วยคำจำกัดความที่ว่ากำไรต่อหุ้นคือ กำไรของหุ้นสามัญแต่ละหุ้น (สุมาลี จิวะมิตร, 2555) หากกิจการใดมีหุ้นอยู่ทั้ง 2 ประเภทคือมีทั้งหุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิแล้ว ผู้วิเคราะห์จะต้องนำเงินปันผลส่วนของหุ้นบุริมสิทธิไปหักออกจากกำไรจากการดำเนินงานตามปกติและก่อนเกิดรายการกำไรที่ถือว่าเป็นรายการพิเศษ ซึ่งกำไรในส่วนนี้เรียกว่ากำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ แสดงได้ดังสูตรต่อไปนี้

กำไรต่อหุ้น = (กำไรสุทธิ – เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ) ÷ (จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก)

การวิเคราะห์จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก หมายถึงจำนวนหุ้นที่มีการเปลี่ยนแปลงในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชี (เบญจวรรณ รักษ์สุธี, 2557) ซึ่งเกิดขึ้นจากการซื้อหุ้นคืนหรือการออกหุ้นใหม่ อันจะมีผลต่อการคำนวณกำไรต่อหุ้นเพราะตลอดระยะเวลาบัญชีนั้นมีจำนวนหุ้นที่ไม่สม่ำเสมอโดยตลอด เป้าหมายของวิธีการคำนวณหาหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักก็เพื่อที่จะหาจำนวนหุ้นเทียบเท่าที่คงค้างอยู่ในงวดบัญชีที่ทำการวิเคราะห์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะได้ใช้ในการเปรียบเทียบกับห้วงเวลาที่ผ่านมาของกิจการเอง และเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่ทำธุรกิจที่คล้ายคลึงกันได้อย่างสมเหตุสมผลในการตัดสินใจทางการเงินต่อไป ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบริษัท อู่ทองนอก จำกัด ที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนหุ้นสามัญคงค้างในรอบระยะเวลาบัญชีปี 2557 ดังตารางที่ 7.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7.1 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหุ้นสามัญของบริษัท อู่ทองนอก จำกัด

วันที่เกิดรายการ ปี 2557	**รายการ**	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง**
1 มกราคม	จำนวนหุ้นสามัญยกมา	1,200,000
1 มีนาคม	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญใหม่จำนวน	200,000

		1,400,000
1 มิถุนายน	ซื้อหุ้นสามัญคืนกลับมาจำนวน	500,000
		900,000
1 กันยายน	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญใหม่จำนวน	600,000
31 ธันวาคม	จำนวนหุ้นสามัญยกไป	1,500,000

จากข้อมูลในตารางที่ 7.1 วิธีการคำนวณหาจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในปี 2557 ทำได้ดังตารางที่ 7.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7.2 การคำนวณหาจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของบริษัท อู่ทองนอก จำกัด

ห้วงเวลา	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง**	**สัดส่วนของเวลาใน 1 ปี**	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก**
(1)	**(2)**	**(3)**	**(4) = (2) x (3)**
1 มกราคม - 1 มีนาคม	1,200,000	2 / 12	200,000
1 มีนาคม - 1 มิถุนายน	1,400,000	3 / 12	350,000
1 มิถุนายน - 1 กันยายน	900,000	3 / 12	225,000
1 กันยายน - 31 ธันวาคม	1,500,000	4 / 12	500,000
จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก			1,275,000

จากผลการคำนวณในตารางที่ 7.2 พบว่ากิจการบริษัท อู่ทอง จำกัด มีหุ้นสามัญคงค้างหรือออกจำหน่ายและอยู่ในมือบุคคลภายนอกกิจการจำนวน 1,200,000 หุ้น เป็นระยะเวลา 2 เดือน เทียบเท่ากับหุ้นจำนวน 200,000 หุ้นใน 1 ปี และในห้วงเวลา 3 เดือนต่อมามีการออกหุ้นสามัญใหม่จำนวน 200,000 รวมเป็น 1,400,000 หุ้น เทียบเท่ากับหุ้นจำนวน 350,000 หุ้นใน 1 ปี อีก 3 เดือนต่อมามีการซื้อหุ้นสามัญคืนกลับมาจำนวน 500,000 หุ้น จึงเหลือหุ้นสามัญคงค้างหรือออกจำหน่ายและอยู่ในมือบุคคลภายนอกกิจการจำนวน 900,000 หุ้น เทียบเท่ากับหุ้นจำนวน 225,000 หุ้นใน 1 ปี ในห้วงเวลา 4 เดือนสุดท้ายของปี 2557 กิจการได้ออกหุ้นสามัญใหม่จำนวน 600,000 รวมเป็น 1,500,000 หุ้น เทียบเท่ากับหุ้นจำนวน 500,000 หุ้นใน 1 ปี สรุปได้ว่าตลอดปี 2557 กิจการมีหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักจำนวน 1,275,000 หุ้น

การวิเคราะห์หุ้นปันผลและการแตกหุ้น

หุ้นปันผลและการแตกหุ้น เกิดขึ้นได้ในกรณีที่ในรอบระยะเวลาบัญชี กิจการมีการประกาศจ่ายหุ้นปันผลและเกิดการแตกหุ้นขึ้น (สุพาดา สิริกุตตา, ธนสุวิทย์ ทับหิรัญรักษ์, บัณฑิต ผังนิรันดร์, และปุณยนุช ยังทินนัง, 2558) ดังนั้นจะต้องมีการปรับจำนวนหุ้นคงค้างโดยจะต้องคำนวณแบบถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักให้อยู่ในลักษณะก่อนการจ่ายหุ้นปันผลหรือก่อนเกิดการแตกหุ้นเสียก่อน ยกตัวอย่าง

เช่นกิจการบริษัท อู่ทองใน จำกัด มีหุ้นสามัญคงค้างหรือออกจำหน่ายและอยู่ในมือบุคคลภายนอกกิจการยกมา ณ วันที่ 1 มกราคม 2557 จำนวน 1,000,000 หุ้น ต่อมาในวันที่ 20 กันยายน 2557 มีการประกาศจ่ายหุ้นปันผลในอัตรา 30% ดังนั้นจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยที่จะใช้ในการคำนวณตลอดปีจึงต้องมีหุ้นสามัญเพิ่มขึ้นอีก 300,000 หุ้น ทั้งนี้ต้องถือว่าหุ้นปันผลจำนวน 300,000 หุ้นนี้ มีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2557 สรุปได้ว่ากิจการมีหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักตลอดปี 2557 จำนวน 1,300,000 หุ้น

ตารางที่ 7.3 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหุ้นสามัญของบริษัท ละโว้ จำกัด กรณีจ่ายหุ้นปันผล

วันที่เกิดรายการ ปี 2557	**รายการ**	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง**
1 มกราคม	จำนวนหุ้นสามัญยกมา	1,200,000
1 มีนาคม	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญใหม่จำนวน	200,000
		1,400,000
1 มิถุนายน	ประกาศจ่ายหุ้นปันผลในอัตรา 50%	700,000
		2,100,000
1 กันยายน	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญใหม่จำนวน	600,000
31 ธันวาคม	จำนวนหุ้นสามัญยกไป	2,700,000

จากข้อมูลในตารางที่ 7.3 วิธีการคำนวณหาจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในปี 2557 ทำได้ดังตารางที่ 7.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7.4 การคำนวณหาจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของบริษัท ละโว้ จำกัด

ห้วงเวลา	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง**	**การปรับค่า**	**สัดส่วนของเวลาใน 1 ปี**	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก**
(1)	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5) = (2) x(3) x(4)**
1 มกราคม - 1 มีนาคม	1,200,000	1.50	2 / 12	300,000
1 มีนาคม - 1 มิถุนายน	1,400,000	1.50	3 / 12	525,000
1 มิถุนายน - 1 กันยายน	2,100,000		3 / 12	525,000
1 กันยายน - 31 ธันวาคม	2,700,000		4 / 12	900,000
จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก				2,250,000

จากผลการคำนวณในตารางที่ 7.4 อธิบายได้ว่า หุ้นสามัญที่คงค้างอยู่เดิม 1 หุ้น จะเพิ่มขึ้นเป็น 1.5 หุ้นสามัญคงค้างใหม่ อัตราการปรับค่าสามารถคำนวณได้จาก 2,100,000 ÷ 1,400,000 =

1.50 ดังนั้นเมื่อมีการประกาศจ่ายหุ้นปันผล กิจการบริษัท ละโว้ จำกัด จึงต้องทำการปรับค่าจำนวนหุ้นสามัญคงค้างเดิมที่มีอยู่ก่อนการประกาศจ่าย โดยที่หุ้นสามัญคงค้างในห้วงเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 1 มิถุนายน 2557 จะต้องทำการคำนวณปรับค่าใหม่ให้อยู่บนฐานใหม่ที่เท่ากับจำนวนหุ้นที่ได้รับหุ้นปันผลแล้ว ส่วนหุ้นสามัญที่มีการออกจำหน่ายใหม่จำนวน 600,000 หุ้นนั้น ไม่ต้องทำการปรับค่าเนื่องจากอยู่บนฐานของจำนวนหุ้นสามัญที่ปรับค่าไปก่อนหน้านั้นแล้ว กรณีการแตกหุ้น (split) ก็ต้องทำการคำนวณปรับค่าจำนวนหุ้นสามัญที่มีอยู่ก่อนการแตกหุ้นในทำนองเดียวกับการจ่ายหุ้นปันผล

อีกกรณีหนึ่งก็คือถ้ามีการประกาศจ่ายหุ้นปันผลหรือการแตกหุ้นสามัญทำไปในระหว่างห้วงเวลาที่สิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชีแล้ว แต่ยังมิได้ออกงบการเงินอย่างเป็นทางการ (Brealey, Myers & Marcus, 2013) ก็ต้องทำการคำนวณปรับค่าจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสำหรับปีนั้นและยังรวมไปถึงปีก่อนหน้านั้นอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่นกรณีกิจการบริษัท อโยธยาจำกัด มีหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ณ 31 ธันวาคม 2557 เท่ากับ 1,000,000 หุ้น และได้มีการประกาศแตกหุ้นในอัตรา 1 ต่อ 4 หรือ 1 หุ้นเดิม เป็น 4 หุ้นใหม่ ในวันที่ 15 มกราคม 2558 ซึ่งงบการเงินของกิจการยังมิได้ประกาศออกมาอย่างเป็นทางการ กรณีเช่นนี้จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ใช้ในการคำนวณกำไรสุทธิต่อหุ้นในงบกำไรขาดทุนของปี 2557 จะต้องเป็น 4,000,000 หุ้น รวมไปถึงงบกำไรขาดทุนของปี 2556 และปี 2555 ที่แสดงไว้เป็นการเปรียบเทียบกันกับปี 2557 ก็ต้องถูกปรับค่าให้เป็นการเทียบด้วยจำนวนหุ้นสามัญ 4,000,000 หุ้นด้วย

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นข้อมูลของบริษัท สุโขทัย จำกัด กิจการนี้มีกำไรก่อนรายการพิเศษเท่ากับ 5,800,000 บาท และมีกำไรจากรายการพิเศษคือกำไรจากการขายเงินลงทุนระยะยาวหลังภาษีจำนวน 2,400,000 บาท บริษัทนี้มีการประกาศจ่ายเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิที่มีอยู่ 200,000 หุ้น หุ้นละ 2 บาท บริษัท สุโขทัย จำกัด มีรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงของหุ้นสามัญตลอดปี 2557 ดังตารางที่ที่ 7.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7.5 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจำนวนหุ้นสามัญ

วันที่เกิดรายการ ปี 2557	**รายการ**	**จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง**
1 มกราคม	จำนวนหุ้นสามัญยกมา	1,800,000
1 มีนาคม	ซื้อหุ้นสามัญกลับคืนจำนวน	200,000
		1,600,000
1 มิถุนายน	แตกหุ้นสามัญในอัตรา 1 ต่อ 3 มีหุ้นสามัญเพิ่ม	3,200,000
		4,800,000
31 ธันวาคม	ออกจำหน่ายหุ้นสามัญใหม่จำนวน	600,000
31 ธันวาคม	จำนวนหุ้นสามัญยกไป	5,400,000

จากข้อมูลในตารางที่ 7.5 วิธีการคำนวณหาจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในปี 2557 ทำได้ดังตารางที่ 7.6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7.6 การคำนวณหาจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของบริษัท สุโขทัย จำกัด

ห้วงเวลา	จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง	การปรับค่า	สัดส่วนของเวลาใน 1 ปี	จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
(1)	(2)	(3)	(4)	(5) = (2) x(3) x(4)
1 มกราคม - 1 มีนาคม	1,800,000	3	2 / 12	900,000
1 มีนาคม - 31 ธันวาคม	1,600,000	3	10 / 12	4,000,000
จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก				4,900,000

จากผลการคำนวณในตารางที่ 7.6 อธิบายได้ว่าบริษัท สุโขทัย จำกัด มีการปรับค่าด้วยจำนวนเท่ากับ จำนวนหุ้นสามัญคงค้างใหม่ ÷ จำนวนหุ้นสามัญคงค้างเดิม = 4,800,000 ÷ 1,600,000 = 3 ซึ่งในการคำนวณจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก จะไม่นำจำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายหุ้นสามัญใหม่ในวันที่ 31 ธันวาคม 2557 มาคำนวณ ทั้งนี้เนื่องจากไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในระหว่างปีแต่อย่างใด จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่คำนวณได้จำนวน 4,900,000 นี้ จะถูกใช้คำนวณกำไรสุทธิต่อหุ้นจากกำไรก่อนรายการพิเศษ และจากกำไรสุทธิ จากการที่บริษัท สุโขทัย จำกัด มีการประกาศจ่ายเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิที่มีอยู่ 200,000 หุ้น หุ้นละ 2 บาท รวม 400,000 บาท ก็จะนำเงินปันผลจำนวนนี้ไปหักจากกำไรก่อนรายการพิเศษ เหลือเป็นกำไรในส่วนของผู้ถือหุ้นเท่ากับ 5,800,000 - 400,000 = 5,400,000 บาท การคำนวณกำไรต่อหุ้นคำนวณได้ดังตารางที่ 7.7

ตารางที่ 7.7 แสดงการคำนวณกำรต่อหุ้นของบริษัท สุโขทัย จำกัด

รายการ	กำไร	จำนวนหุ้น	กำไรต่อหุ้น
	(1)	(2)	(3) = (1) / (2)
กำไรก่อนรายการพิเศษในส่วนของผู้ถือหุ้น	5,400,000	4,900,000	1.10
กำไรจากรายการพิเศษหลังภาษี	2,400,000	4,900,000	0.49
กำไรที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ	7,800,000	4,900,000	1.59

จากผลการคำนวณในตารางที่ 7.7 อธิบายได้ว่าบริษัท สุโขทัย จำกัดมีกำไรก่อนรายการพิเศษในส่วนของผู้ถือหุ้น 1.10 บาท กำไรจากรายการพิเศษหลังภาษี 0.49 บาท และกำไรที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ 1.59 บาทตามลำดับ การเปิดเผยข้อมูลกำไรต่อหุ้นของรายการพิเศษหลังภาษีจะต้องเปิดเผยทั้งในงบกำไรขาดทุนและในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ในที่นี้จะขอแสดงในส่วนของงบกำไรขาดทุน ดังต่อไปนี้

กำไรก่อนรายการพิเศษ	5,800,000 บาท
กำไรจากรายการพิเศษหลังภาษี	2,400,000 บาท

กำไรสุทธิ	8,200,000 บาท
กำไรต่อหุ้น:	
กำไรก่อนรายการพิเศษ	1.10 บาท
กำไรจากรายการพิเศษหลังภาษี	0.49 บาท
กำไรต่อหุ้น	1.59 บาท

สรุปได้ว่าการคำนวณกำไรต่อหุ้นภายใต้กรณีโครงสร้างเงินทุนของกิจการแบบพื้นฐาน จะเกี่ยวข้องกับรายการเงินปันผลในส่วนของหุ้นบุริมสิทธิ และจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก นอกจากนี้นักวิเคราะห์ยังต้องคำนึงถึงการปันผลเป็นหุ้นสามัญรวมไปถึงการแตกหุ้นเพื่อทราบถึงจำนวนหุ้นคงค้างในมือบุคคลภายนอกกิจการ ส่วนการออกหุ้นสามัญเพิ่มทุนใหม่หรือการซื้อหุ้นสามัญกลับคืนมาจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ของกิจการ รวมทั้งจะส่งผลให้กำไรของกิจการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคตได้ด้วย

กำไรต่อหุ้นภายใต้โครงสร้างเงินทุนที่ซับซ้อน

กำไรต่อหุ้นภายใต้โครงสร้างเงินทุนที่ซับซ้อน หมายถึงกำไรต่อหุ้นของกิจการที่มีโครงสร้างเงินทุนที่มีหลักทรัพย์แปลงสภาพ อาทิเช่นออปชัน ใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหลักทรัพย์ หรือสิทธิอื่นๆที่สามารถแปลงสภาพและใช้สิทธิแล้วไปปรับลดกำไรต่อหุ้นลง (Brigham, Gapenski & Ehrhardt, 2015) ดังนั้นกิจการที่มีโครงสร้างเงินทุนซับซ้อนจึงต้องรายงานกำไรต่อหุ้นทั้งแบบพื้นฐานและแบบที่ปรับลดแล้ว การคำนวณกำไรต่อหุ้นแบบปรับลดแล้ว มีความคล้ายคลึงกับการคำนวณกำไรแบบพื้นฐาน ส่วนที่แตกต่างกันคือการคำนวณกำไรต่อหุ้นแบบปรับลดแล้วจะผนวกผลกระทบต่างๆที่ปรับลดกำไรของหุ้นสามัญที่เกิดขึ้นตลอดรอบระยะเวลาบัญชีนั้น แสดงความเกี่ยวข้องกันระหว่างกำไรต่อหุ้นพื้นฐานและกำไรต่อหุ้นแบบปรับลดแล้วได้ดังสมการต่อไปนี้

กำไรต่อหุ้นพื้นฐาน = (กำไรสุทธิ – เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ) ÷ จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

กำไรต่อหุ้นปรับลด = **(**(กำไรสุทธิ – เงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ) ÷ จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก**)** - ผลกระทบของการแปลงสภาพ - ผลกระทบจากออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิ

กำไรต่อหุ้นปรับลด = กำไรต่อหุ้นพื้นฐาน - ผลกระทบของการแปลงสภาพ - ผลกระทบจากออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิ

วัตถุประสงค์ในการเสนอกำไรต่อหุ้นทั้ง 2 แบบเกิดจากผู้วิเคราะห์ทางการเงินต้องการแสดงถึงเหตุการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้น และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลให้กำไรลดลงด้วยความรอบคอบ ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (อรุณี อย่างธารา และคณะ, 2557) กรณีที่กิจการมีโครงสร้างเงินทุนที่ซับซ้อน โดยที่ภายในโครงสร้างมีหลักทรัพย์ที่สามารถไปปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้น (antidilutive) นักวิเคราะห์การเงินจะไม่เสนอกำไรต่อหุ้นแบบปรับลด แต่จะเสนอกำไรต่อหุ้นแบบพื้นฐานเท่านั้น (นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2555)

การวิเคราะห์กำไรต่อหุ้นปรับลดกรณีหลักทรัพย์แปลงสภาพ

กำไรต่อหุ้นปรับลดกรณีหลักทรัพย์แปลงสภาพ เป็นวิธีที่ใช้วัดผลกระทบของการปรับลดกำไรต่อหุ้นจากการแปลงสภาพหลักทรัพย์ หรือเรียกว่าวิธีถ้าเกิดการแปลงสภาพ (The If - Converted Method) (Guenther, 2015) ซึ่งวิธีนี้มีสมมติฐานว่าจะมีการแปลงสภาพหลักทรัพย์ ณ วันต้นงวด หรือในวันที่ออกหลักทรัพย์แปลงสภาพกรณีที่มีการออกในระหว่างงวด โดยให้หักส่วนของดอกเบี้ยภายหลังการเสียภาษีจากหลักทรัพย์นั้นเสียก่อน ด้วยวีการนี้จะมีผลทำให้หุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักมีจำนวนเพิ่มขึ้นเท่ากับจำนวนหุ้นที่แปลงสภาพ ส่วนกำไรสุทธินั้นก็จะเพิ่มขึ้นเท่ากับดอกเบี้ยจ่ายหลังจากหักค่าใช้จ่ายด้านภาษีออกไปแล้ว ดังที่จะอธิบายด้วยตัวอย่างของบริษัท ศรีวิชัย จำกัด ดังต่อไปนี้

บริษัท ศรีวิชัย จำกัด มีกำไรสุทธิทั้งปีเท่ากับ 2,100,000 บาท มีจำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 1,000,000 หุ้น กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานจึงเท่ากับ 2.10 บาท บริษทนี้มีหุ้นกู้แปลงสภาพจำนวน 2 ชุด โดยชุดแรกมีอัตราดอกเบี้ย 8% จำหน่ายในปีที่ผ่านมาที่ราคาหน้าใบหุ้น มูลค่า 1,000,000 บาท สามารถแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ 40,000 หุ้น หุ้นกู้ชุดที่ 2 มีอัตราดอกเบี้ย 10% จำหน่ายในปีที่ผ่านมาที่ราคาหน้าใบหุ้น มูลค่า 1,000,000 บาท ในเดือนกรกฎาคมปีนี้ และสามารถแปลงเป็นหุ้นสามัญได้ 40,000 หุ้น ทั้งนี้อัตราภาษีเท่ากับ 20%

ขั้นตอนการคำนวณกำไรสุทธิจะต้องทำรายการบวกกลับเข้าไปด้วยรายการดอกเบี้ยจ่ายภายหลังการเสียภาษี ของหุ้นกู้แปลงสภาพทั้ง 2 ชุดเสียก่อน ตามสมมติฐานที่ว่าถ้าเกิดการแปลงสภาพ ณ วันต้นปี จะต้องไม่มีภาระดอกเบี้ยจ่ายในปีนั้น ทั้งนี้ดอกเบี้ยจ่ายของหุ้นกู้ชุดแรกเท่ากับ 80,000 บาท เมื่อทำการหักผลกระทบในด้านภาษีออกก็จะคงเหลือดอกเบี้ยที่ไปบวกเข้ากับกำไรสุทธิเท่ากับ 80,000 x (1 – 0.20) = 64,000 บาท ส่วนหุ้นก็ชุดที่ 2 มีการออกจำหน่ายระหว่างปีนี้ จึงต้องคำนวณแบบถ่วงน้ำหนักด้วยระยะเวลาตั้งแต่วันออกหุ้นถึงวันสิ้นปีนั่นคือระยะเวลา 10 เดือน ดังนั้นดอกเบี้ยจ่ายของหุ้นกู้ชุดที่ 2 เมื่อทำการหักผลกระทบในด้านภาษีออกก็จะคงเหลือดอกเบี้ยที่ไปบวกเข้ากับกำไรสุทธิเท่ากับ 1,000,000 x (6/12) x (1 – 0.20) = 400,000 บาท การคำนวณกำไรสุทธิสำหรับกำไรต่อหุ้นปรับลดแสดงได้ดังนี้

กำไรสุทธิสำหรับปี	2,100,000 บาท
บวก การปรับค่าดอกเบี้ยหลังภาษี :	2,400,000 บาท
หุ้นกู้แปลงสภาพอัตราดอกเบี้ย 8%	64,000 บาท
หุ้นกู้แปลงสภาพอัตราดอกเบี้ย 10%	400,000 บาท
กำไรสุทธิที่ปรับค่าแล้ว	4,964,000 บาท

กรณีการคำนวณจำนวนหุ้นสามัญที่ปรับผลกระทบจากหลักทรัพย์ที่อาจจะเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญในอนาคตจนอาจเป็นผลให้เดิดการปรับลดของกำไรต่อหุ้นลงมีดังนี้

จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	1,000,000 หุ้น
บวก หุ้นสามัญ**ถ้ามีการออกหุ้นเพิ่ม :**	
หุ้นกู้แปลงสภาพ ณ ต้นปี อัตราดอกเบี้ย 8%	40,000 หุ้น
หุ้นกู้แปลงสภาพ ณ 1 กรกฎาคม อัตราดอกเบี้ย10%	20,000 หุ้น
จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ปรับค่าแล้ว	1,060,000 หุ้น

ทั้งนี้บริษัท ศรีวิชัย จำกัด จะต้องแสดงรายงานกำไรต่อหุ้นทั้งแบบพื้นฐานและแบบปรับลดในงบกำไรขาดทุน ดังนี้

กำไรสุทธิสำหรับปี	2,100,000 บาท
กำไรต่อหุ้น:	
กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน (2,100,000 ÷ 1,000,000)	2.10 บาท
กำไรต่อหุ้นปรับลด (4,964,000 ÷ 1,060,000)	4.68 บาท

การวิเคราะห์กำไรต่อหุ้นปรับลดกรณีออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญ

ออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญที่กิจการมีอยู่ ไม่ว่ากิจการจะมีความประสงค์ใช้สิทธิหรือไม่ก็ตาม ทุกกรณีจะต้องนำไปใช้ในการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดโดยวิธีหุ้นคงคลัง (Treasury Stock Method) (James & John, 2015) จะยกเว้นเพียงกรณีเดียวคือกรณีที่ทำให้กำรต่อหุ้นปรับเพิ่มขึ้นจะไม่นำไปทำการคำนวณ ตามหลักความระมัดระวังในทางการบัญชี

วิธีหุ้นคงคลังจะมีสมมติฐานว่าออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญจะมีการใช้สิทธิ ณ วันต้นงวด หรือในวันที่ออกหลักทรัพย์กรณีที่มีการออกในระหว่างงวด ลักษณะการทำเช่นเดียวกับการซื้อหุ้นสามัญกลับคืน กรณีที่ราคาใช้สิทธิต่ำกว่าราคาตลาดของหุ้นสามัญ เงินจากการใช้สิทธิจะไม่เพียงพอที่จะซื้อหุ้นสามัญคืนได้ทั้งหมด จึงต้องทำการเพิ่มจำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลด ดังที่จะอธิบายด้วยตัวอย่างของบริษัท ทวาราวดี จำกัด ดังต่อไปนี้

บริษัท ทวาราวดี จำกัด มีใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญโดยมีราคาใช้สิทธิอยู่ที่ 6 บาท ขณะที่ราคาตลาดของหุ้นสามัญมีราคาอยู่ที่ 24 บาท ตามวิธีหุ้นคงคลังจะเกิดจำนวนหุ้นคงค้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากการใช้สิทธิ 1 หน่วย จะมีผลให้หุ้นสามัญมีจำนวนเพิ่มขึ้น 1 หุ้น แต่เงินที่ได้จากการใช้สิทธิ 4 หน่วย จึงจะพอซื้อหุ้นสามัญได้ 1 หุ้น ดังนั้นกิจการจึงต้องทำการเพิ่มจำนวนหุ้นสามัญคงค้างอีก 3 หุ้น ในกรณีที่มีการใช้สิทธิจำนวนมาก เช่นออปชันจำนวน 2,000 หน่วย ที่มีราคาใช้สิทธิซื้อหุ้นสามัญที่ราคา 40 บาท ขณะที่ราคาตลาดของหุ้นสามัญไปอยู่ที่ 80 บาท โดยวิธีหุ้นคงคลังจะทำให้มีหุ้นสามัญเพิ่มขึ้นอีก 1,000 หุ้น ดังการคำนวณต่อไปนี้

มูลค่าของออปชันที่ใช้สิทธิ (2,000 x 40)	80,000 บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่ต้องออกตามการใช้สิทธิ	2,000 หุ้น
หุ้นคงคลังที่ซื้อคืนจากการใช้สิทธิ (80,000 ÷ 80)	1,000 หุ้น
จำนวนหุ้นสามัญคงค้างส่วนเพิ่ม	1,000 หุ้น

ดังนั้นหากราคาใช้สิทธิของออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญมีราคาต่ำกว่าราคาตลาดของหุ้นสามัญนั้น จะทำให้เกิดการปรับลดกำไรต่อหุ้นให้ถูกต้อง ส่วนกรณีที่ราคาใช้สิทธิของออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญมีราคาสูงกว่าราคาตลาดของหุ้นสามัญนั้นแล้วก็จะทำให้หุ้นสามัญคงค้างลดลง ซึ่งออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญจะกลายเป็นหลักทรัพย์ที่ปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้น จึงไม่ต้องนำไปใช้คำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดแต่อย่างใด สรุปได้ว่าถ้าราคาตลาดเฉลี่ยของหุ้นสามัญมีราคาต่ำกว่าราคาใช้สิทธิตลอดงวดนั้น ต้องถือว่ากิจการจะไม่มีการใช้สิทธิในงวดบัญชีนั้น ดังที่จะอธิบายด้วยตัวอย่างของบริษัท ไชยา จำกัด ดังต่อไปนี้

บริษัท ไชยา จำกัด มีกำไรสุทธิในปีนี้ 440,000 บาท มีจำนวนหุ้นสามัญคงค้างเฉลี่ยตลอดปี 200,000 หุ้น ดังนั้นกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานจึงเท่ากับ 2.20 บาท ซึ่งขณะนี้กิจการมีออปชันค้างอยู่ 4,000 หน่วยในราคาใช้สิทธิ 25 บาท ราคาตลาดเฉลี่ยตลอด 52 สัปดาห์ของหุ้นสามัญของกิจการเท่ากับ 40 บาท รายละเอียดการคำนวณกำไรต่อหุ้นแสดงได้ดังตาราง 7.8 ต่อไปนี้

ตาราง 7.8 การคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดกรณีออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญ

หน่วย: บาท

รายการ	กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน	กำไรต่อหุ้นปรับลด
จำนวนหุ้นสามัญรองรับการใช้สิทธิออปชัน		4,000
ราคาใช้สิทธิของออปชัน		25
มูลค่าจากการใช้สิทธิ		100,000
ราคาตลาดเฉลี่ย		40
จำนวนหุ้นสามัญที่จะซื้อคืนได้ (100,000 ÷ 40)		2,500
จำนวนหุ้นสามัญส่วนเพิ่มจากการใช้สิทธิออปชัน		1,500
จำนวนหุ้นสามัญคงค้างถัวเฉลี่ย	200,000	200,000
จำนวนหุ้นสามัญคงค้าง ทั้งส่วนคงค้างและส่วนเพิ่ม	200,000	201,500
กำไรสุทธิ	440,000	440,000
กำไรต่อหุ้น	2.20	2.18

การปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้น

ในการคำนวณกำไรต่อหุ้นนั้น หลักทรัพย์ที่ทำให้เกิดการปรับลดกำไรต่อหุ้นทุกรายการต้องนำมาพิจารณา (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558) ในการวิเคราะห์เบื้องต้นจะต้องศึกษาหลักทรัพย์เป็นรายตัวว่า หลักทรัพย์ใดทำให้ปรับลดกำไรต่อหุ้น หลักทรัพย์ใดทำให้ปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้น หลักทรัพย์ที่ทำให้เกิดการปรับเพิ่มของกำไรต่อหุ้นจะต้องไม่นำมาพิจารณา ห้ามนำมาหักกลบลบกันระหว่างรายการปรับลดกำไรต่อหุ้นและรายการปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้นโดยเด็ดขาด ดังที่จะอธิบายด้วยตัวอย่างของบริษัท ล้านนา จำกัด ดังต่อไปนี้

บริษัท ล้านนา จำกัด มีหุ้นกู้แปลงสภาพมูลค่า 2,000,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 8% สามารถแปลงเป็นหุ้นสามัญได้ 20,000 หุ้น กิจการมีกำไรสุทธิในระหว่างปีเท่ากับ 300,000 บาท จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 150,000 หุ้น อัตราภาษีเท่ากับ 20% ดังนั้นถ้ามีการแปลงสภาพหุ้นกู้เป็นหุ้นสามัญ ณ วันต้นปี การคำนวณปรับค่ากำไรสุทธิและจำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักแสดงได้ดังนี้

กำไรสุทธิสำหรับปี	300,000	จำนวนหุ้นสามัญคงค้างเฉลี่ย	150,000
บวก ปรับค่าดอกเบี้ย		**บวก** จำนวนหุ้นสามัญที่ออกใหม่	
ของหุ้นกู้แปลงสภาพ	128,000	จากการสมมติว่าแปลงสภาพ	20,000
(160,000 x (1 – 0.20))		จำนวนหุ้นสามัญรวมส่วนคงค้าง	

กำไรสุทธิปรับค่า 428,000 และที่ออกใหม่ 170,000

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน = 300,000 ÷ 150,000 = 2.00 บาท

กำไรต่อหุ้นปรับลด = 428,000 ÷ 170,000 = 2.52 บาท ซึ่งเท่ากับการปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้นนั่นเอง

การนำเสนอและเปิดเผยข้อมูลกำไรต่อหุ้น

การนำเสนอและเปิดเผยข้อมูลกำไรต่อหุ้น กรณีที่กิจการมีโครงสร้างเงินทุนเป็นแบบซับซ้อน จะขอนำเสนอในรูปแบบต่อไปนี้ โดยเป็นตัวเลขสมมติ

กำไรต่อหุ้น :

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน	5.00
กำไรต่อหุ้นปรับลด	3.75

ถ้าสมมติต่อไปว่ากำไรสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีนั้นมีส่วนของรายการที่มิได้เกิดตามปกติของธุรกิจ กำไรต่อหุ้นที่จะแสดงไว้ก็ควรแยกแสดงเป็นลำดับขั้นคือ กำไรจากการดำเนินงานปกติ กำไรก่อนรายการพิเศษ กำไรก่อนการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี กำไรสุทธิ และควรไปแสดงไว้ที่หมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ โดยเป็นตัวเลขสมมติ

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน :

กำไรก่อนรายการพิเศษ	5.60
รายการพิเศษ	0.60
กำไรสุทธิ	5.00

กำไรต่อหุ้นปรับลด :

กำไรก่อนรายการพิเศษ	4.25
รายการพิเศษ	0.50
กำไรสุทธิ	3.75

จำนวนกำไรต่อหุ้นนั้น นักวิเคราะห์การเงินจะต้องนำเสนอจากรายการทั้งหมด ทั้งในรอบระยะเวลาบัญชีนี้และก่อนหน้านี้เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบกันได้ นอกจากนี้จะต้องปรับค่ากรณีมีการจ่ายหุ้นปันผลรวมไปถึงการแตกหุ้นด้วย กรณีมีส่วนที่ต้องรายงานกำไรต่อหุ้นปรับลดอย่างน้อยหนึ่งงวด ก็ต้องรายงานกำไรต่อหุ้นปรับลดทุกงวดแม้จะมีจำนวนเงินเท่ากับกำไรต่อหุ้นพื้นฐาน ดังนั้นกิจการใดๆที่มีโครงสร้างเงินทุนที่ซับซ้อน นอกจากจะต้องรายงานกำไรต่อหุ้นทั้งกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และกำไรต่อหุ้นปรับลดแล้ว ยังต้องเปิดเผยสาเหตุเหล่านั้นในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ที่เปิดเผยมักมาจาก

1. รายละเอียดของสิทธิ และสิทธิที่เกี่ยวข้องของหลักทรัพย์คงค้าง
2. รายละเอียดการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และกำไรต่อหุ้นปรับลดแยกทีละรายการ ตลอดจนจำนวนหุ้นที่ได้รับผลกระทบจากหลักทรัพย์ต่างๆ
3. ผลจากเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิที่มีส่วนกำหนดกำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ ในกรณีการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

4. หลักทรัพย์ที่อาจนำไปปรับลดกำไรต่อหุ้นพื้นฐานลงในอนาคต ซึ่งกิจการมิได้นำมารวมคำนวณกำไรต่อหุ้น เนื่องจากเป็นหลักทรัพย์ที่ก่อให้เกิดการปรับเพิ่มของกำไรต่อหุ้น

5. ผลกระทบจากการแปลงสภาพจนถึงวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี แต่ก่อนที่กิจการจะออกรายงานทางการเงินอย่างเป็นทางการ

ในที่นี้จะยกตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐานการบัญชีของบริษัท ประจวบ จำกัด เพื่อให้เห็นถึงการแสดงการเปิดเผยของข้อมูล ดังนี้

	สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2557		
	กำไร	**จำนวนหุ้น**	**กำไรต่อหุ้น**
กำไรก่อนรายการพิเศษและการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี	8,000,000		
หัก เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	200,000		
กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน :			
กำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ	7,800,000	2,000,000	3.90
ใบสำคัญแสดงสิทธิซื้อหุ้นสามัญ		35,000	
หุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพ	55,000	350,000	
ดอกเบี้ยของหุ้นกู้แปลงสภาพ 5% หลังภาษี	80,000	60,000	
กำไรต่อหุ้นปรับลด :			
กำไรส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญและส่วนสมมติจากการแปลงสภาพ	7,935,000	2,445,000	3.25

สรุป

การวิเคราะห์กำไรต่อหุ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการค้นหามูลค่าของกิจการที่สะท้อนขีดความสามารถในการบริหารงานว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับห้วงเวลาเดียวกันของปีก่อน หรือเปรียบเทียบกับกิจการที่ประกอบการคล้ายๆกันในห้วงเวลาเดียวกัน การคำนวณกำไรต่อหุ้นแบ่งได้เป็น การคำนวณกำไรภายใต้โครงสร้างเงินทุนพื้นฐานซึ่งต้องคำนวณหาการวิเคราะห์จำนวนหุ้นคงค้างถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก การวิเคราะห์หุ้นปันผลและการแตกหุ้น และการคำนวณกำไรต่อหุ้นภายใต้โครงสร้างเงินทุนที่ซับซ้อน ซึ่งต้องคำนวณหากำไรต่อหุ้นปรับลดกรณีหลักทรัพย์แปลงสภาพ การวิเคราะห์กำไรต่อหุ้นปรับลดกรณีออปชันและใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญ และการปรับเพิ่มกำไรต่อหุ้น ตลอดจนการนำเสนอและเปิดเผยข้อมูลกำไรต่อหุ้นให้ผู้สนใจได้ทราบเพราะทั้งนักวิเคราะห์และบุคคลทั่วไปมักให้ความสนใจกำไรต่อหุ้นเป็นลำดับต้นๆในการพิจารณากิจการเพื่อการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจต่อไป